

Оглядове досьє щодо закордонного регулювання оподаткування доходів домогосподарств*

***Анотація.** В оглядовому досьє розглядаються окремі аспекти оподаткування доходів домогосподарств у низці держав-членів ЄС, Великій Британії, США та Австралії.*

***Ключові слова:** домогосподарство, податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), податкова декларація, податкова пільга, економічна діяльність.*

Вступ. На розгляді Верховної Ради України перебуває проект Закону України «Про свободу підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств» (реєстр. № 8143 від 20.10.2022)¹, метою якого є закріплення суб'єктності домогосподарств та надання їм податкових пільг для активізації економічної діяльності населення й підвищення рівня доходів громадян.

Статистика свідчить, що податкове навантаження на домогосподарство є меншим порівняно з навантаженням на окремого (індивідуального) платника податків². Це пов'язано насамперед із тим, що домогосподарства активно використовують податкові знижки/пільги під час сплати податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) (наприклад, у зв'язку з утриманням неповнолітніх дітей) та виключення відповідно до національного законодавства окремих витрат з оподаткованого доходу. Перевагою оподаткування домогосподарств є також спрощення процедур декларування, що сприяє скороченню витрат часу та часто фінансових витрат на підготовку податкової декларації.

У зв'язку з пошуком ефективних податкових та економічних стимулів підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств постала необхідність додаткового вивчення законодавчого регулювання окремих аспектів оподаткування їхніх доходів, зокрема спрощених процедур декларування та системи податкових пільг, у деяких державах-членах ЄС та інших країнах світу.

Слід зазначити, що у Системі національних рахунків застосовуються два поняття: «household», що часто перекладають як «приватне домогосподарство», та «households», що відповідає поняттю «сектор домогосподарств». Приватне домогосподарство – це одна особа або група осіб, які проживають в одному житловому приміщенні, об'єднують частину або всі свої доходи та майно і спільно споживають окремі види товарів і послуг, передусім житло та продукти харчування. Сектор домогосподарств охоплює всі домогосподарства-резиденти, зокрема інституційні домогосподарства, до складу яких належать особи, що

---

¹ Про свободу підприємницької (економічної) діяльності домогосподарств : проект Закону України від 20.10.2022 реєстр. № 8143. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/40672>

² Joint distribution of household income, consumption and wealth - statistics on taxation. *Website of the Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Joint_distribution_of_household_income,_consumption_and_wealth_-_statistics_on_taxation

проживають у лікарнях, будинках для людей похилого віку, монастирях, місцях позбавлення волі тощо. Некорпоративні підприємства, що належать домогосподарствам, розглядаються як їх невіддільна частина, якщо вони не виокремлені як самостійні інституційні одиниці (тобто не мають статусу квазікорпорацій)³. У цьому оглядовому досьє термін «домогосподарство» використовується у значенні «приватне домогосподарство». Питання оподаткування різних форм сімейних підприємств було предметом окремого дослідження⁴.

Основна частина. Порядок декларування та сплати податку доходи фізичних осіб у таких державах-членах ЄС, як Німеччина, Франція та Польща, вже був предметом окремого аналізу⁵. У контексті оподаткування домогосподарств варто звернути увагу на окремі аспекти відповідного правового регулювання.

У *Німеччині*⁶ оподаткуванню підлягають, зокрема, такі види доходів:

дохід від сільського та лісового господарства	дохід від найманої праці
дохід від підприємницької діяльності	дохід від капітальних активів
дохід від самозайнятості	дохід від оренди та лізингу тощо

Для резидентів Німеччини встановлено необмежене податкове зобов'язання щодо податку на доходи фізичних осіб. Розмір податкових ставок і можливість застосування пільг залежать від виду отриманого доходу.

Подружжя або особи, які перебувають у цивільному партнерстві, можуть обрати індивідуальне або спільне декларування за умови, що обидва підлягають необмеженому податковому зобов'язанню та не проживають постійно окремо на початку або протягом податкового року. У разі обрання спільного декларування декларація подається спільно, а такі особи розглядаються як спільні платники податку.

Для найманих працівників у Німеччині застосовується класифікація платників податків залежно від доходу та складу сім'ї⁷. Для інших сімейних платників податку передбачено механізми так званого вирівнювання сімейних виплат, зокрема податкову пільгу в розмірі неоподаткованого мінімуму на дитину (*Kinderfreibetrag*)⁸, а також інші податкові пільги на дітей⁹.

³ 2025 SNA glossary. *Website of the United Nations*. URL: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/glossary/>

⁴ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо регулювання порядку створення, функціонування та оподаткування сімейних підприємств. *Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України*. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ_fin_policy/analytical_notes-fpol/75255.html

⁵ Оглядове досьє щодо зарубіжного досвіду самостійної сплати податків громадянами – фізичними особами. *Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України*. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ_fin_policy/review_files-fpol/73462.html

⁶ Einkommensteuergesetz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/estg/index.html>

⁷ § 38b Lohnsteuerklassen, Zahl der Kinderfreibeträge. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/estg/__38b.html

⁸ § 31 Familienleistungsausgleich. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/estg/__31.html

⁹ § 32 Kinder, Freibeträge für Kinder. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/estg/__32.html

Широке перелік витрат, пов'язаних із трудовою діяльністю, не включаються до оподаткованого доходу (наприклад, витрати на рекламу)¹⁰. Крім того, законодавством передбачено низку норм щодо застосування прискореної амортизації окремих активів, звільнення від оподаткування окремих інвестиційних внесків, благодійних пожертв, витрат на енергоефективність та інше. Спеціальні правила оподаткування встановлено для кожного виду діяльності, визначеного законом як джерело доходу, а також для інших видів діяльності, зокрема у сфері будівельних послуг.

Що стосується безпосередньо домогосподарств, Соціальний кодекс Німеччини передбачає можливість так званої незначної зайнятості (*Minijob*), яка, як правило, здійснюється членами домогосподарства¹¹. Незначною вважається зайнятість, якщо дохід не перевищує встановленого граничного порогу, а працевлаштування протягом року – трьох місяців або 70 робочих днів¹². У разі здійснення незначної зайнятості в домогосподарстві платник податків може подати до податкового органу заяву на отримання податкової знижки у розмірі 20 % понесених витрат, але не більше ніж 510 євро на рік¹³.

Нагадаємо, що у **Польщі** оподаткування доходів фізичних осіб здійснюється за різними системами, у зв'язку з чим ставки податку, податкові пільги та інші умови його сплати відрізняються. Податок із доходів найманих працівників та пенсіонерів утримується відповідно роботодавцями та органами, що здійснюють пенсійні виплати. За відсутності інших джерел доходу такі платники, як правило, не зобов'язані подавати податкову декларацію.

Моделі, передбачені Законом Польщі про фіксований податок на доходи з окремих доходів фізичних осіб¹⁴, можуть розглядатися як спрощені моделі оподаткування (і, відповідно, декларування). Зокрема, подання декларації не вимагається в разі оподаткування доходу за допомогою податкової картки (*karta podatkowa*)¹⁵. У разі застосування режиму фіксованої суми від зареєстрованого доходу витрати не зменшують базу оподаткування¹⁶. Водночас зазначений Закон допускає оподаткування успадкованих підприємств (стаття 1a).

¹⁰ § 9 Werbungskosten. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/estg/_9.html

¹¹ § 8a Geringfügige Beschäftigung in Privathaushalten. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_4/_8a.html

¹² § 8 Geringfügige Beschäftigung und geringfügige selbständige Tätigkeit; Geringfügigkeitsgrenze. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_4/_8.html

¹³ § 35a Steuerermäßigung bei Aufwendungen für haushaltsnahe Beschäftigungsverhältnisse, haushaltsnahe Dienstleistungen und Handwerkerleistungen. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/estg/BJNR010050934.html#BJNR010050934BJNG002609140>

¹⁴ USTAWA z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20250000843/T/D20250843L.pdf>

¹⁵ Rozliczenie działalności gospodarczej opodatkowanej kartą podatkową. *Website Podatki.gov.pl*. URL: <https://www.podatki.gov.pl/podatki-firmowe/pit/informacje-podstawowe/co-jest-opodatkowane/rozliczenie-dzialalnosci-gospodarczej-opodatkowanej-karta-podatkowa/>

¹⁶ Rozliczenie przychodów opodatkowanych ryczałtem. *Website Podatki.gov.pl*. URL: <https://www.podatki.gov.pl/podatki-firmowe/pit/informacje-podstawowe/co-jest-opodatkowane/rozliczenie-przychodow-opodatkowanych-ryczaltem/>

Для платників податків (фізичних осіб, які здійснюють підприємницьку діяльність одноосібно, у формі цивільного партнерства, повного товариства, що не є платником податку на прибуток підприємств, або партнерства) за загальними правилами передбачена можливість подання декларації як індивідуально, так і спільно з чоловіком або дружиною. Окремо передбачено право на спільне декларування для осіб, які самостійно виховують дітей, навіть якщо такі діти мають власні доходи. Варто зазначити, що у Польщі, на відміну від більшості інших держав, подання заяви про спільне декларування одним із подружжя не вимагає участі іншого (автоматично вважається, що інший із подружжя уповноважив заявника на спільне декларування)¹⁷.

Передбачено низку звільнень від оподаткування, зокрема на:

- дохід осіб, які виховують щонайменше чотирьох дітей (так звана пільга для сімей «4+»);
- доходи осіб, які досягли пенсійного віку, але продовжують професійну діяльність (так звана пільга для пенсіонерів, які працюють);
- доходи осіб, які змінили місце проживання на територію Польщі після 31 грудня 2021 року (так звана «пільга на повернення»);
- субсидії, отримані з державного бюджету або бюджетів місцевих органів влади;
- кошти, отриманих у межах реалізації проєктів, що фінансуються з фондів Європейського Союзу, зокрема виплат від Bank Gospodarstwa Krajowego, за винятком сум, отриманих підрядниками.

Для бізнесу заслуговує на увагу можливість відрахування з оподаткованого доходу так званих «витрат на розширення» – витрат, пов'язаних із пошуком та освоєнням нових ринків збуту¹⁸. Крім того, під час визначення бази оподаткування не враховуються окремі соціальні виплати, внески до інвестиційних і пенсійних фондів, платежі на медичне страхування, профспілкові внески тощо. Окремими законами встановлюються спеціальні режими оподаткування для пріоритетних видів діяльності (зокрема законами про сільськогосподарський податок, тоннажний податок, а також про підтримку суднобудівної промисловості та пов'язаних із нею галузей).

У **Франції** податок на доходи фізичних осіб охоплює кілька категорій доходів, до яких застосовується прогресивна шкала ставок від 0 % до 45 %. До платників податків застосовується механізм так званого сімейного коефіцієнта (*quotient familial*), який враховує склад і тип домогосподарства та впливає на розрахунок податкового зобов'язання. Шкала оподаткування встановлюється щороку законом про фінанси (законом про державний бюджет). Так, шкалу на

¹⁷ Wspólne rozliczenie małżonków. *Website Podatki.gov.pl*. URL: <https://www.podatki.gov.pl/poradniki-i-informatory/wspolne-rozliczenie-malzonkow/>

¹⁸ Ulga na ekspansję PIT. *Website Podatki.gov.pl*. URL: <https://www.podatki.gov.pl/ulgi-i-odliczenia/ulga-na-ekspansje-pit/>

2025 рік визначено Законом про фінанси на 2025 рік¹⁹. Незважаючи на застосування сімейного коефіцієнта, декларування доходів здійснюється індивідуально, кожним повнолітнім членом домогосподарства. Повнолітні діти зазвичай подають декларацію окремо, однак передбачено винятки. Зокрема, за підсумками 2025 податкового року дозволяється включення до спільної декларації одного з батьків дітей, народжених у 2004–2006 роках, за їх заявою.

Крім соціальних внесків, із бази оподаткування можуть відніматися витрати, пов'язані з професійною діяльністю, або шляхом застосування стандартного відрахування у розмірі 10 %, або на підставі фактично понесених та документально підтверджених витрат.

Основні витрати, що підлягають відрахуванню, включають:

- витрати на проїзд між місцем проживання та місцем роботи
- витрати, пов'язані з використанням транспортних засобів
- витрати на харчування
- витрати на службові поїздки та відрядження
- витрати спеціальний одяг (робочий одяг) тощо
- витрати на навчання та підвищення кваліфікації
- витрати на приміщення та професійне обладнання
- витрати, пов'язані з дистанційною роботою

У разі якщо один із подружжя здійснює професійну діяльність у місці, віддаленому від місця проживання подружжя (або цивільних партнерів), допускається відрахування так званих подвійних витрат на проживання²⁰.

Доходи, отримані від комерційної та підприємницької діяльності, можуть бути зменшені на витрати за умови дотримання встановлених законодавством критеріїв (див. рис. 1).

Рис. 1.

До основних витрат, що можуть враховуватися під час визначення бази оподаткування, зокрема належать²¹:

¹⁹ Quel est le barème de l'impôt sur le revenu? *Website of the Service-Public*. URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1419>

²⁰ Impôt sur le revenu - Frais professionnels: forfait ou frais réels (déduction). *Website Service Public*. URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1989>

витрати на закупівлю сировини для виробничої діяльності	витрати на проїзд та транспорт
витрати на придбання товарів для перепродажу в комерційних цілях;	витрати на ділові подарунки в межах встановлених пропорцій та обмежень
відсотки, сплачені за авансами на поточні рахунки партнерів, акціонерів або директорів компанії	професійні витрати (зокрема канцелярське приладдя та обладнання, спеціальний одяг, необхідний для здійснення професійної діяльності)
витрати на харчування	витрати на професійне навчання та підвищення кваліфікації

Самозайняті особи, а також суб'єкти мікро- та малого підприємництва, які не є платниками корпоративного податку, подають розширену форму індивідуальної податкової декларації. Порядок її заповнення визначено у спеціальних методичних рекомендаціях²².

У **Болгарії**, на відміну від інших країн, застосовується єдина ставка податку на доходи фізичних осіб у розмірі 10 % від бази оподаткування доходу, отриманого в попередньому році (15 % – для індивідуальних підприємців).

Оподаткуванню підлягають доходи, отримані від²³:

- трудових відносин
- надання майна в оренду
- здійснення підприємницької діяльності як індивідуального підприємця
- відчуження прав або майна
- іншої економічної діяльності
- інших джерел доходу

Податкова декларація в Болгарії подається в індивідуальному порядку; спільне декларування з іншими особами законодавством не передбачено.

Спрощеним режимом оподаткування та декларування в Болгарії можна вважати так званий патентний податок, який за своєю природою є подібним до українського єдиного податку. Він може бути застосований до окремих видів діяльності, визначених у додатку до Закону про місцеві податки та збори²⁴, – переважно у сфері побутових послуг, а також щодо окремих видів діяльності у сфері ресторанного господарства. Розмір патентного податку встановлюється

²¹ Quelles charges peuvent être déduites du résultat fiscal d'une entreprise? *Website of the Ministre de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle, énergétique et numérique (MEFSIEN)*. URL: <https://www.economie.gouv.fr/entreprises/gerer-sa-fiscalite-et-ses-impots/limpot-sur-les-benefices-ir-et/quelles-charges-peuvent#>

²² Déclaration des revenus 2024. Brochure pratique 2025. *Website of the Finances Publiques*. URL: https://www.impots.gouv.fr/www2/fichiers/documentation/brochure/ir_2025/accueil.htm#

²³ Данък върху доходите на физическите лица. *Website of the Национална агенция за приходите*. URL: <https://nra.bg/wps/portal/nra/taxes/godishen-danak-varhu-dohdite>

²⁴ Закон за местни данъци и такси. URL: https://nra.bg/wps/portal/nra/zakonodatelstvo/danutsi/zakoni_vutreshna/491cc40b-ed8c-48b4-8b20-04ce4732b089

відповідною муніципальною радою з урахуванням місцезнаходження об'єкта господарювання²⁵.

Податкові пільги та знижки можуть надаватися, зокрема, у разі:

- зниженої працездатності
- придбання житла в іпотеку молодими сім'ями
- здійснення внесків у межах добровільного пенсійного забезпечення та страхування
- наявності дітей
- продовження трудової діяльності після досягнення пенсійного віку (з урахуванням страхового стажу)
- наявності дітей з інвалідністю
- здійснення благодійних пожертв
- здійснення безготівкових платежів

Окремо передбачено податкові пільги на покращення та/або ремонт житлової нерухомості²⁶.

Законом *Чеської Республіки* про податок на доходи²⁷ передбачено обов'язок подання декларації про доходи фізичних осіб для кожної особи, річний дохід якої, що підлягає оподаткуванню:

- перевищує 50 000 чеських крон, за винятком доходів, звільнених від оподаткування шляхом утримання податку в джерела виплати за спеціальною ставкою;

- не перевищує 50 000 чеських крон, але за результатами звітного року задекларовано податковий збиток.

Ставка податку становить 15 % для частини податкової бази, що не перевищує 36-кратного розміру середньої заробітної плати, та 23 % – для частини податкової бази, що перевищує цей поріг. Для доходів, які оподатковуються шляхом утримання податку в джерела виплати за спеціальною ставкою, застосовується ставка в розмірі 15 %²⁸. Податкова декларація подається індивідуально.

Спрощеним режимом оподаткування є фіксований податок (*paušální daň*), який можуть застосовувати самозайняті особи за умови, що їхній оподатковуваний дохід від самозайнятості не перевищує 2 млн чеських крон на рік. Водночас враховуються лише доходи, що підлягають оподаткуванню; не беруться до уваги доходи, звільнені від оподаткування, доходи, які не є об'єктом

²⁵ Патентен данък. *Website of the Национална агенция за приходите*. URL: <https://nra.bg/wps/portal/nra/taxes/patenten-danak/patenten-danak>

²⁶ Данъчни облекчения. *Website of the Национална агенция за приходите*. URL: <https://nra.bg/wps/portal/nra/taxes/godishen-danak-varhu-dohdite/danachni-oblekcheniya>

²⁷ Zákon č. 586/1992 Sb. Zákon České národní rady o daních z příjmů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586#cast5>

²⁸ Daň z příjmů fyzických osob. *Website gov.cz*. URL: <https://portal.gov.cz/informace/dane-z-prijmu-fyzickych-osob-INF-293#:~:text=Sazba%20dan%C4%9B%20z%20p%C5%99%C3%ADjm%C5%AF%20fyzick%C3%BDch,dan%C4%9B%20p%C5%99esahuj%C3%ADc%C3%AD%2036n%C3%A1sobek%20pr%C5%AFm%C4%9Brn%C3%A9%20mzdy>

оподаткування, а також доходи, з яких податок утримується в джерела виплати за спеціальною ставкою.

Розмір фіксованого податку диференціюється за трьома групами залежно від обсягу оподаткованого доходу платника податків. Фіксований податок не поширюється на самозайнятих осіб, які є платниками податку на додану вартість (ПДВ), партнерів у публічній компанії або повних партнерів у командитному товаристві.

Для платників податку на доходи фізичних осіб передбачено низку податкових пільг (див. табл. 1)²⁹.

Табл. 1.

Податкові пільги для платників податку на прибуток у Чехії (2025 рік)		
Вид податкової знижки	Розмір на рік (CZK)	Розмір на місяць (CZK)
базова знижка для платника податку	30 840	2 570
на першу дитину	15 204	1 267
на другу дитину	22 320	1 860
на третю та кожен наступну дитину	27 840	2 320
для осіб з інвалідністю I–II групи	2 520	210
для осіб з інвалідністю III групи	5 040	420
для власників картки ZTP/P	16 140	1 345
для чоловіка/дружини, що доглядає за дитиною віком до 3 років (з доходом менше ніж 68 000 чеських крон на рік)	24 840	2 070
для подружжя/партнера з інвалідністю, що доглядає за дитиною віком до 3 років (з доходом менше ніж 68 000 чеських крон на рік)	49 680	4 140

²⁹ Daň z příjmů fyzických osob za rok 2025 v roce 2026. Website Kurzy. URL: <https://www.kurzy.cz/dane-danova-priznani/dan-z-prijmu-fyzickych-osob.htm>

§ 7 Закону визначає перелік доходів від незалежної діяльності та встановлює максимальні (граничні) розміри витрат для кожного з видів такої діяльності (див. табл. 2).

Табл. 2.

Види доходів	Можливі відрахування
доходи від сільськогосподарського виробництва, лісового та водного господарства	80 % таких доходів, але не більше ніж 1 600 000 чеських крон
дохід від торгівлі	60 % доходу, але не більше ніж 1 200 000 чеських крон
доходи від інших видів діяльності, що потребують ліцензії (зокрема торгівля та реміснича діяльність)	80 % таких доходів, але не більше ніж 1 600 000 чеських крон
частка партнера публічної компанії та повного учасника командитного товариства у прибутку	витрати не відраховуються
доходи від використання або надання прав інтелектуальної власності (зокрема авторських прав, включно з доходами від видання, відтворення та розповсюдження творів власним коштом)	40 % таких доходів, але не більше ніж 800 000 чеських крон
доходи від здачі в оренду майна, класифікованого як комерційне	30 % такого доходу, але не більше ніж 600 000 чеських крон
доходи від незалежної професійної діяльності	40 % таких доходів, але не більше ніж 800 000 чеських крон

Платник податку також має право замість застосування фіксованих (процентних) витрат здійснити детальний розрахунок фактично понесених витрат, пов'язаних із незалежною діяльністю.

§ 13 Закону передбачає, що доходи від незалежної діяльності та витрати, понесені для на їх досягнення, забезпечення та підтримку незалежної діяльності (за винятком частки партнера публічної компанії або повного учасника командитного товариства), можуть бути розподілені між платником податку та особами, які з ним співпрацюють. До таких осіб належать: співпрацюючий чоловік/дружина; особа, яка співпрацює та проживає з платником податку у спільному домогосподарстві; член сім'ї, який бере участь у веденні сімейного бізнесу.

Частка доходів і витрат для таких осіб має визначатися в однаковій пропорції. Водночас загальна частка доходів і витрат, що розподіляється на користь співпрацюючих осіб, не може перевищувати 30 % від їх загальної суми. Крім того, сума, на яку доходи перевищують витрати (прибуток), що відноситься

до співпрацюючих осіб, не може перевищувати: 180 000 чеських крон за податковий період; 15 000 чеських крон за кожен календарний місяць.

У разі якщо єдиною співпрацюючою особою є чоловік або дружина, доходи та витрати розподіляються в межах до 50 %. Водночас сума доходу, що припадає на чоловіка або дружину, не може перевищувати: 540 000 чеських крон за податковий період; 45 000 чеських крон за кожен календарний місяць.

Розподіл доходів і витрат не допускається щодо: дитини, яка не завершила обов'язкову шкільну освіту; дитини в календарні місяці, за які застосовується податкова пільга на дитину-утриманця; чоловіка або дружини, до яких застосовується податкова знижка для подружжя; платника податку, який помер; платника податку, який сплачує фіксований податок.

Отже, хоча декларування доходів та сплата податків в Чехії здійснюється індивідуально, законодавство визнає можливість перерозподілу доходів і витрат у межах домогосподарства.

В *Австралії* оподаткування регулюється низкою законів, положення яких тлумачаться та доповнюються великою кількістю підзаконних актів і роз'яснень, що робить податкову систему доволі складною та змушує громадян звертатися до професійних податкових агентів для підготовки й подання декларацій.

Оподаткування доходів фізичних осіб та подання податкових декларацій є індивідуальними здійснюються в індивідуальному порядку. Ставки податку залежать від розміру доходу та встановлюються на відповідний податковий рік (з 1 липня поточного року до 30 червня наступного року).

Табл. 3.

Ставки податку на доходи фізичних осіб в Австралії (2025-2026 податковий рік)³⁰

Оподатковуваний дохід	Розмір податку
0 – 18 200 дол. США	0
18 201 – 45 000 дол. США	16 центів за кожен долар понад 18 200 дол. США
45 001 – 135 000 дол. США	4 288 дол. США + 30 центів за кожен долар понад 45 000 дол. США
135 001 – 190 000 дол. США	31 288 дол. США + 37 центів за кожен долар понад 135 000 дол. США
190 001 дол. США і більше	51 638 дол. США + 45 центів за кожен долар понад 190 000 дол. США

Для домогосподарств (сімей) передбачено окремі процедурні спрощення. Зокрема, якщо один із подружжя отримує окремі види виплат (наприклад, виплати, пов'язані з медичним страхуванням або мінімальним доходом), і ці доходи відображені в декларації другого з подружжя, перший може не подавати

³⁰ Tax rates – Australian resident. Website of the Australian Taxation Office. URL: <https://www.ato.gov.au/tax-rates-and-codes/tax-rates-australian-residents>

окрему декларацію. У такому разі до податкового органу подається заява про відсутність обов'язку декларування³¹.

В Австралії передбачено широкий перелік витрат, що можуть бути виключені з оподаткованого доходу залежно від виду економічної діяльності платника податків. Перелік таких витрат і граничні суми відрахувань визначаються у спеціальних методичних рекомендаціях податкових органів³², які можуть мати як загальний, так і галузевий характер³³.

Частина державних пенсій та соціальних виплат не підлягає оподаткуванню³⁴. Серед них – так звані «сімейні податкові пільги» (*Family Tax Benefit*), які, попри назву, фактично є формою державної допомоги сім'ям із дітьми. Водночас розмір цієї допомоги залежить від доходів, що зазначені в податковій декларації батьків³⁵.

Крім того, члени домогосподарств, як і інші фізичні особи, можуть обрати таку форму організації активів, як сімейний траст (*family trust election, FTE*). У межах цієї моделі активи передаються в управління довірєній особі (керуючому трастом), яка здійснює розподіл отриманого прибутку між бенефіціарами трасту. Довірені особи та бенефіціари не обов'язково мають бути членами однієї родини; на практиці управління активами часто здійснюють професійні керуючі. Сімейні трасти можуть забезпечувати податкові переваги під час перерозподілу капіталу в межах визначеного кола членів родини, що є інструментом, зокрема, для передачі або реструктуризації малого чи сімейного бізнесу. Водночас операції з розподілу доходів або капіталу поза межами визначеної сімейної групи можуть обкладатися підвищеною ставкою оподаткування.

Члени сімейного трасту подають податкові декларації та сплачують податки самостійно, тоді як сам траст визнається окремою формою організації підприємницької діяльності³⁶.

У *США*, як і в більшості розвинених держав, застосовується пропорційна система оподаткування доходів фізичних осіб. Водночас, на відміну від Австралії, передбачена можливість подання спільної податкової декларації разом із членами домогосподарства.

---

³¹ Do you need to lodge a tax return? 2025. *Website of the Australian Taxation Office*. URL: <https://www.ato.gov.au/forms-and-instructions/individual-tax-return-2025-instructions/completing-the-individual-tax-return-2025/do-you-need-to-lodge-a-tax-return-2025>

³² Employees guide for work expenses. *Website of the Australian Taxation Office*. URL: <https://www.ato.gov.au/law/view/pdf/sos/employeeguideworkexpenses20180701.pdf>

³³ Occupation and industry specific guides. *Website of the Australian Taxation Office*. URL: <https://www.ato.gov.au/individuals-and-families/income-deductions-offsets-and-records/guides-for-occupations-and-industries/occupation-and-industry-specific-guides>

³⁴ Amounts that you don't pay tax on 2025. *Website of the Australian Taxation Office*. URL: <https://www.ato.gov.au/forms-and-instructions/individual-tax-return-2025-instructions/supporting-information-individual-tax-return-2025/amounts-you-don-t-pay-tax-on-2025>

³⁵ Family Tax Benefit. *Website Services Australia*. URL: <https://www.servicesaustralia.gov.au/family-tax-benefit>

³⁶ Family trusts. *Website of the Australian Taxation Office*. URL: <https://www.ato.gov.au/businesses-and-organisations/trusts/family-trusts#Familycontroltest11>

Федеральні ставки податку на доходи фізичних осіб на 2025 та 2026 роки (дохід у дол. США на 2025 / 2026 роки для окремих платників)				
Ставка податку	Одинак	Член подружжя, що подає спільну декларацію	Член подружжя, що подає окрему декларацію	Голова домогосподарства
10 %	0 – 11 925	0 – 23 850	0 – 11 925	0 – 17 000
	0 – 12 400	0 – 24 800	0 – 12 400	0 – 17 700
12 %	11 925 – 48 475	23 850 – 96 950	11 925 – 48 475	17 000 – 64 850
	12 400 – 50 400	24 800 – 100 800	12 400 – 50 400	17 700 – 67 450
22 %	48 475 – 103 350	96 950 – 206 700	48 475 – 103 350	64 850 – 103 350
	50 400 – 105 700	100 800 – 211 400	50 400 – 105 700	67 450 – 105 700
24 %	103 350 – 197 300	206 700 – 394 600	103 350 – 197 300	103 350 – 197 300
	105 700 – 201 775	211 400 – 403 550	105 700 – 201 775	105 700 – 201 750
32 %	197 300 – 250 525	394 600 – 501 050	197 300 – 250 525	197 300 – 250 500
	201 775 – 256 225	403 550 – 512 450	201 775 – 256 225	201 750 – 256 200
35 %	250 525 – 626 350	501 050 – 751 600	250 525 – 375 800	250 500 – 626 350
	256 225 – 640 600	512 450 – 768 700	256 225 – 384 350	256 200 – 640 600
37 %	від 626 350	від 751 600	від 375 800	від 626 350
	від 609 351	від 768 700	від 384 350	від 640 600

Статус «single» (одинак) можуть застосовувати лише неодружені особи. Одружені платники податків можуть подавати окрему декларацію, але такий підхід є доцільним лише в поодиноких випадках – зокрема, коли щодо одного з подружжя здійснюється стягнення несплаченого податкового боргу. Неодружені платники податків, які мають утриманців, подають декларацію зі статусом «head of household» (голова домогосподарства). Для цього необхідно відповідати встановленим законодавством критеріям: бути неодруженим, утримувати дитину або мати іншого утриманця та покривати понад половину витрат на утримання домогосподарства³⁷.

Підвищення граничного рівня доходу для застосування відповідних податкових ставок зумовлене податковою інфляцією, яка також впливає на інші податкові розрахунки³⁸.

³⁷ Federal Income Tax Brackets for Tax Years 2025 and 2026. *Website of the SmartAsset*. URL: <https://smartasset.com/taxes/current-federal-income-tax-brackets>

³⁸ IRS releases tax inflation adjustments for tax year 2026, including amendments from the One, Big, Beautiful Bill. *Website of the Internal Revenue Service*. URL: <https://www.irs.gov/newsroom/irs-releases-tax-inflation-adjustments-for-tax-year-2026-including-amendments-from-the-one-big-beautiful-bill>

Щодо виключень з оподаткованого доходу, у США застосовується два підходи – стандартне відрахування та деталізовані (постатейні) відрахування. Розмір стандартного відрахування щороку переглядається з урахуванням інфляційної індексації.

Табл. 5.

Стандартні розміри відрахувань з податку на доходи фізичних осіб на 2025 та 2026 роки (у доларах США)				
Рік	Одинок/ окреме декларування одним із подружжя	Подружжя, що подає спільну декларацію	Вдова / вдівець	Голова домогос- подарства
2025	15000	30000	30000	22500
2026	16100	32200	32200	24150

Для утриманця розмір стандартного відрахування у 2026 році не може перевищувати більшу із двох сум: 1 350 дол. США або суму загального заробленого доходу плюс 450 дол. США. У разі якщо штат запроваджує власний податок на доходи, його законодавство може встановлювати інший розмір стандартного відрахування. Крім того, законодавством передбачені окремі обмеження щодо застосування стандартного відрахування, зокрема у випадках подання скороченої (менше ніж за 12 місяців) податкової декларації або якщо один із подружжя обрав подання декларації з деталізованими (постатейними) відрахуваннями³⁹.

Деталізовані (постатейні) відрахування охоплюють широкий перелік витрат, які можуть бути виключені з оподаткованого доходу, зокрема медичні витрати, відсотки за іпотечними кредитами, витрати на освіту, інвестиційні витрати, а також витрати, пов'язані з використанням автомобіля або житла для здійснення професійної діяльності тощо. Детальні правила оподаткування та перелік допустимих виключень визначаються у відповідних інструкціях до податкових форм і роз'ясненнях щодо їх заповнення⁴⁰.

Окремі додаткові відрахування можуть застосовуватися незалежно від того, чи обрав платник стандартне, чи деталізоване відрахування. Зокрема, підвищені відрахування передбачені для осіб віком понад 65 років. Для сімей з дітьми встановлено податковий кредит у розмірі 2 200 дол. США на кожну дитину⁴¹. Крім того, для працюючих сімей із низьким та середнім рівнем доходу передбачено

³⁹ What's the Standard Deduction for 2025 and 2026? *Website of the SmartAsset*. URL: <https://smartasset.com/taxes/standard-deduction>

⁴⁰ 26 CFR 601.602: Tax forms and instructions. *Website of the Internal Revenue Service*. URL: <https://www.irs.gov/pub/irs-drop/rp-25-32.pdf>

⁴¹ A Guide to Tax Breaks on Your 2026 Return. *Website of the SmartAsset*. URL: <https://smartasset.com/taxes/tax-breaks>

додатковий кредит на зароблений дохід: до 8 046 дол. США за 2025 податковий рік та до 8 231 дол. США за 2026 податковий рік⁴². У липні 2025 року Президент США підписав новий закон, який передбачає додаткові податкові пільги: підвищене відрахування для осіб похилого віку (плюс 6 000 дол. США), звільнення від оподаткування доходів від понаднормової роботи та чайових, а також пільговий режим щодо відсотків за автокредитами тощо⁴³.

У **Великій Британії** декларування доходів не є обов'язковим у випадках, коли єдиним джерелом доходу є заробітна плата або пенсія. Особи з іншими джерелами доходів подають щорічну індивідуальну самооцінювальну податкову декларацію (податковий рік триває з 6 квітня поточного року до 5 квітня наступного). Зокрема, декларацію подають:

- самозайняті особи (фізичні особи-підприємці), якщо їхній дохід перевищує 1 000 фунтів стерлінгів (після врахування відповідної пільги);
- партнери в ділових партнерствах;
- особи, які сплачують податок на приріст капіталу у зв'язку із продажем активів, вартість яких зросла;
- отримувачі допомоги на дитину з високим рівнем доходу, якщо податок не утримується через систему PAYE (систему автоматичного утримання податку з доходу);
- отримувачі будь-якого неоподаткованого доходу, зокрема від оренди майна, чайових, комісій, заощаджень та інвестицій тощо⁴⁴.

Декларація надсилається в податкові органи до 5 жовтня, які розраховують суму податку на її основі. Розрахований податок необхідно сплатити до 31 січня. До розрахунку застосовується стандартна особиста податкова пільга (*personal allowance*). Система оподаткування є прогресивною (за винятком окремого порядку в Шотландії) (див. табл. 4)⁴⁵.

⁴² What Is the Earned Income Tax Credit (EITC)? *Website of the SmartAsset*. URL: <https://smartasset.com/taxes/earned-income-tax-credit>

⁴³ One, Big, Beautiful Bill Act: Tax deductions for working Americans and seniors. *Website of the Internal Revenue Service*. URL: <https://www.irs.gov/newsroom/one-big-beautiful-bill-act-tax-deductions-for-working-americans-and-seniors>

⁴⁴ Self Assessment tax returns. *Website Gov.uk*. URL: <https://www.gov.uk/self-assessment-tax-returns/who-must-send-a-tax-return>

⁴⁵ Income Tax rates and allowances for current and previous tax years. *Website Gov.uk*. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-income-tax/income-tax-rates-and-allowances-current-and-past#tax-rates-and-bands>

**Ставки податку на доходи фізичних осіб у Великій Британії
(Англія, Уельс, Північна Ірландія)**

Ставка податку	Розмір ставки	Особиста податкова пільга	Дохід без застосування особистої податкової пільги
Початкова	0 %	до 12 570 фунтів стерлінгів (далі – ф. ст.)	до 5 000 ф. ст.
Базова	20 %	від 12 571 до 50 270 ф. ст.	до 37 700 ф. ст.
Вища	40 %	від 50 271 до 125 140 ф. ст.	від 37 701 до 125 140 ф. ст.
Додаткова	45 %	понад 125 140 ф. ст.	понад 125 141 ф. ст.

У Великій Британії передбачено низку доходів, які повністю або частково не включаються до оподаткованої бази. Зокрема, йдеться про відсотки за заощадженнями (у межах установлених лімітів), частину доходу від дивідендів, перші 1 000 фунтів стерлінгів доходу від самозайнятості (так звана торговельна надбавка – *trading allowance*), а також відповідну частину доходу від оренди нерухомості.

Окремі податкові пільги надаються особам із порушеннями зору (*Blind Person's Allowance*), а також подружнім парам, якщо один із подружжя народився до 6 квітня 1935 року (*Married Couple's Allowance*)⁴⁶.

Крім того, діє податкова пільга у зв'язку зі шлюбом (*Marriage Allowance*), яка не залежить від віку. Вона дозволяє одному з подружжя або цивільних партнерів передати іншому частину своєї особистої податкової пільги – до 1 260 фунтів стерлінгів, що дає змогу зменшити суму податку до 252 фунтів стерлінгів за податковий рік⁴⁷.

Висновки. У державах, проаналізованих у цьому дослідженні, переважно застосовується індивідуальне податкове декларування. У деяких з них – зокрема у США та Німеччині – допускається подання спільної декларації подружжям, за умови її підписання обома декларантами. У Польщі дозволено декларування доходів подружжя за підписом одного з них. У США, Польщі та Австралії за певних умов дозволяється заповнення податкової декларації за утриманців. Водночас декларування доходів домогосподарства (у значенні законопроекту

⁴⁶Married Couple's Allowance. *Website Gov.uk*. URL: <https://www.gov.uk/married-couples-allowance>

⁴⁷Marriage Allowance. *Website Gov.uk*. URL: <https://www.gov.uk/marriage-allowance>

реєстр. № 8143 від 20.10.2022) як спільного платника податку у жодній із зазначених держав не застосовується.

Спеціальні (спрощені) податкові режими застосовуються до самозайнятих осіб, а також суб'єктів мікро- та малого підприємництва. Такі платники можуть подавати розширену форму індивідуальної податкової декларації або, в окремих випадках, бути звільненими від декларування (наприклад, у Польщі у разі оподаткування доходу за допомогою податкової картки). У Болгарії за спрощеною системою оподаткування (патентним податком) можуть оподатковуватися види діяльності, визначені, зокрема, у законопроекті реєстр. № 8143 від 20.10.2022.

У разі декларування доходів від комерційної або підприємницької діяльності з оподаткованої бази віднімаються витрати, безпосередньо пов'язані з провадженням такої діяльності. У деяких державах (зокрема у США та Чехії) замість детального обліку фактичних витрат допускається застосування стандартних (паушальних) відрахувань. У Чехії такі стандартні відрахування встановлено для різних видів економічної (підприємницької) діяльності.

Перелік можливих деталізованих витрат загалом є доволі стандартним. Водночас у законодавстві деяких держав він регламентований більш детально – наприклад, в Австралії. В окремих країнах передбачено додаткові податкові пільги. Наприклад, у Польщі застосовуються пільги щодо витрат на розширення діяльності, а у Великій Британії – так звані «торговельні надбавки».

Питання зайнятості (економічної діяльності) в межах домогосподарства врегульовані податковим законодавством Чехії та Німеччини. У Німеччині дозволяється незначна зайнятість у домогосподарствах, для якої встановлено відповідну податкову пільгу. Закон про податок на прибуток Чеської Республіки визначає порядок розподілу доходів та витрат у разі спільної діяльності в межах домогосподарства.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.